

”ובַּחֲרַת בְּחַיִּים”. [א]

פרשת ראה (שיחה 1) – נכתב ע"י הרב משה צוריאל, מתוך ספרו "אוצרות התורה".
בהנהגה. בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה]

”רָאָה אֲנֹכִי נוֹתֵן לַפְּנִיכֶם הַיּוֹם בְּרִכָּה וְקִלְלָה.

- את הברכה, אשר תשמעו אל מצוות ה' אלהיכם...

- והקללה, אם לא תשמעו אל מצוות ה' אלהיכם, וסרתם מן הדרך...” (דברים יא, כו-כח).

בספרי מביא: משל למלך שעשה סעודה והזמין את האורחים, והיה אהבו מיסב ביניהם והיה אומר לו ליטול מנה יפה. ולא היה בו דעה. אחז את ידו והניחו על המנה היפה...” עכ”ל.

ובמדרש תנחומא (ראה, קטע ג' וכן עם כמה שינויים יש גם בספרי) – ”מִשָּׁל לְזֶקֶן שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עַל הַדֶּרֶךְ וְהָיוּ לִפְנֵי שְׁנֵי דַרְכִּים, אַחַת תְּחִילְתָּהּ קוֹצִים וְסוּפָהּ מִישׁוֹר, וְאַחַת תְּחִילְתָּהּ מִישׁוֹר וְסוּפָהּ קוֹצִים. וְהָיָה יוֹשֵׁב בְּרֹאשׁ שְׂתִיָּהּ וּמִזְהִיר הָעוֹבְרִים וְאוֹמֵר לָהֶם אַע”פ שֶׁאַתֶּם רֹאִים תְּחִילְתָּהּ שֶׁל זֶה קוֹצִים, לָכוּ בָּה שְׁסוּפָה מִישׁוֹר. וְכָל מִי שֶׁהָיָה חָכֵם, שׁוֹמֵעַ לוֹ וְהָיָה מֵהַלֵּךְ בָּהּ וּמִתִּייגֵעַ קִמְעָא, הַלֵּךְ בְּשִׁלּוּם וְבֵא בְּשִׁלּוּם. אֲבָל אוֹתָן שֶׁלֹּא הָיוּ שׁוֹמְעִין לוֹ הָיוּ הוֹלְכִים וְנִכְשְׁלִין בְּסוּף. כֵּךְ הָיָה מִשָּׁה פִּירֵשׁ לְבִנְיָיִשְׂרָאֵל וְאָמַר לָהֶם הִנֵּה הַדֶּרֶךְ הַחַיִּים וְדֶרֶךְ הַמּוֹת, בְּרִכָּה וְקִלְלָה, וּבַחֲרַת בְּחַיִּים לְמַעַן תַּחֲיָה אֶתְּךָ וְזָרַעְךָ...” עכ”ל.

א. יש לשים לב שבמשל כתוב על ”זֶקֶן” היושב על אם הדרך לפני שני השבילים (=ולא הוזכר על סתם אדם).

ב. ועוד, למה דוקא ”מי שהוא חכם שומע לו” הרי השכל הפשוט אומר שכל עובר ושב יעשה כעצתו?

ענה הרב שלום שפירא, כי בקידושין (ג.) מבואר, שיש לכַּבֵּד אֶפְיָלוֹ סְבִי דֶאֱרַמָּאֵי כִי ”כִּמְהָ הִרְפַּתְקִי דַעְדוֹ עֲלֵייהוּ”. ומפרש רש”י, כי כמה מקרים וצרות עברו עליהם וראו נסים ומופתים הרבה. כמו המאמר השגור, ”אין חכם כבעל הנסיון”.

וכבר הזכיר זאת מהר”ל בביאורו להגדה של פסח:

”אֶפְיָלוֹ כּוֹלְנוֹ חֲכָמִים (=אֶלּוֹ שֶׁשָּׁמְעוּ מִסּוּרוֹת מִבֵּית רַבִּים)

כוֹלְנוֹ נְבוֹנִים (=מִבִּינִים דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר)

כוֹלְנוֹ זְקֵנִים (=בְּעֵלֵי נִסְיוֹן הַחַיִּים, וְלוֹמְדִים מִתּוֹךְ הַהֲצִלּוֹת וְהַכְּשִׁלוֹנוֹת שֶׁרָאוּ שֶׁאֲרָעוּ לָהֶם, אוֹ שֶׁרָאוּ אֶצֶל אַחֵרִים)

אֶפְיָלוֹ כּוֹלְנוֹ יוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה” (=וְזוֹ הִיא מִקּוּר רַבִּיעִי - לְדַעַת הָעֵנִינִים, הַמְסוּרֵת מִן סִינַי) עַד כֹּאֵן מִמְהֵר”ל.

ובכן, יש ערך מיוחד לבאים לגיל זקנה, כי הם למדו היטב מנסיונות החיים.

כאשר אנו בוחנים בהיסטוריה, מה עבר על עם ישראל במשך כמאתיים שנים האחרונות, אנו רואים שיצר הרע תמיד החליף את תכסיסיו היאך להכשיל את עם ישראל.

1] בתחילת התקופה הוא בא עם רעיון ”ההתחדשות הליברלית”.

כלומר, נפלו חומות הגיטאות והיהודים חלמו שעכשיו יתקבלו אצל העולם הנוצרי באהבה. ”השפֵּלֶת בְּרִלִין” היתה מבוססת על פילוסופיה ”נאורה” בו כל משפחות העמים צועדים לקראת ”קידמה” בכל המדעים. חלק גדול מיהדות אירופה חשבו שאם רק ישנו את מלבושיהם ואורחות תרבותם בפרהסיא (כמאמרם: ”יתהיה יהודי בביתך, וגרמני בצאתך”) אזי האנטי-שמיות תחדל. אבל מה רבה האכזבה כאשר אדרבה, שנאת ישראל גאתה בכל האונברסיטאות. דוקא מפי הדוקטורים והמלומדים יצאה שוט אש של איבה. גם ההתנצר בפומבי, לא תמיד ניצול מהאיבה, כדוגמת הנסיך דישראלי באנגליה.

[2] אחר כך באה תקופה של "שוויונות המעמדות". תקופת הסוציאליזם ואח"כ הקומוניזם. חלק גדול מבני הנוער היהודי נרתם למאמצים להיטיב מעמדם הכלכלי של "העובדים בתעשייה והחקלאים". הם האמינו שכאשר ישפר גורלם של כלל האומות, כך ישפר מצבם של ישראל. וגם על זה באו אכזבות איומות. כמה מראשי המהפכה ברוסיה היו יהודים, ודוקא מהם יצאו "יבסקים" שרדפו והדפו כל גילוי יהודי. החריבו בתי כנסת, שרפו ספרי קודש, הרגו או הגלו לסיביר רבנים ודיינים, מנעו כל טכס דתי. עד שהוכחדה מרבית גולת רוסיה (חלק גדול מהם נאבדו בנישואי התבוללות).

[3] כאשר גם תוחלת זו נכזבה, בא תור של ה"בינלאומיות". קודם ב"ליגת-העמים" (אחרי מלחמת-העולם הראשונה) ואח"כ בארגון "אומות המאוחדות". (אחרי מלחמת-העולם השנייה). חלק גדול מהיהודים נתנו כל ייבם בתכנית-זוהרת זו, ובקשו לטשטש כל יחודיות יהודית, כי טענו שדוקא מזה באה שנת העמים לישראל. ושוב מצאו שאמנם בכל הצבעותיהם היו אומות העולם מפולגות. אבל במה שנוגע להצר רגליהם של ב"י, מה שבא לצמצם את פעולתם, בזה היתה כמעט הסכמה כללית מקיר-אל-קיר בהיכלי ה"אומות המאוחדות". גם בעם ישראל עצמו, רעיון "הלאומיות" קיבל תנופה וברוח עוז ליכד בקרבו הרבה מבני הנוער, שבכך עם ישראל יחדש עלומו. והנה בתקופתנו אנו רואים שגם אש רעיוני זה דועך ונעלם.

מה הלכה שיש ללמוד מכל רצף האכזבות הקשות הללו? (ועוד כמה נוספים שדלגנו עליהם, מחמת אהבת הקיצור). אומר לנו "הזקן", כלומר המלומד בנסיונות החיים, יש רק דרך אחת בלבד בכדי להגיע למחוז חפצנו היינו "אושר החיים", והיא לקיים בדייקנות ובנאמנות כל מה שכתוב בתורה. לא כל מה שמבריק נחשבהו לזהב. יש להזהר מהזיופים.

הפסוק שלנו מודיע שכאשר בוחרים בדרך לא-תורנית, לבסוף "וסרתם מן הדרך ועבדתם אלהים אחרים". מפרש ר' אלחנן וסרמן הי"ד ("קובץ שיעורים" על ב"ב י). שכל מטרה בעולם, שהיא מחוץ לתחום התורה, הרי זו "עבודה זרה". כלומר, ה' אחד ברא עולם אחד, עם מטרה אחת והיא לעבוד את ה'. **רבנו רמח"ל** דיבר על כך באריכות ב"דרך חכמה" (עיין "ספר הדרכים"). אם האדם אינו נוסע לפי התמרורים שבכביש, סופו להגיע רחוק רחוק מן יעדו.

כל השיטות שעם ישראל ראה לפניו נראו כ"דרך קצרה". כל שיטה קוסמת ושובה-לב בהדר חיזוני, בהופעה המשכנעת שהנה לפנינו "שיטה" מוצלחת. אבל (מסביר לנו הזקן) יש כאן מישור רק בהתחלה, וסופה קוצים. כי הקב"ה הוא המהנדס שתכנן את כל העולם וכל אשר בו, ורק הוא היודע כיצד מגיעים למטרה טובה (כמשל המבוק, ב"מסילת ישרים", סוף פרק ג'). ואמנם דרך התורה היא נראית בתחילתה כמלאה קוצים, כקשה ומייגעת. אבל האמת שהיא היא "דרך ארוכה וקצרה" (עיין עירובין נג:).

"ראה אנכי **נותן** לפניכם **היום** ברכה וקללה". **הגר"א** (ב"קול אליהו") שואל, למה כתוב בלשון הווה ("נותן") ולא בלשון עבר ("נתתי"). ועוד מה זה חשוב להודיע לנו "היום". כל דבר ודבר בחיים ניתן ביום מסוים, לא רק "ברכה וקללה". ועונה, בל יחשוב האדם שאם כבר בחר באיזה מסלול, הרי הוא כפוף לכך ולא יוכל לשנות נתיב. מי שבחר לו דרך של השחתה, שמא הוא "עבד נרצע" ומוכרח להמשיך בכך עד הסוף-המר כי קשה ביותר להשתנות. אומר הגר"א כי לא כך הדבר, אלא "נותן", כל רגע ורגע האדם יכול להשתנות לטובה. כמו שחז"ל אומרים "אין 'ועתה' אלא לשון תשובה" (ב"ר כא/ו). צריכים לתפוש את הרגע החי, לנצל את שעת הכושר הניתנת לו לאדם בכל נשימה ונשימה שהוא נושם חיים. ולכן גם כתוב כאן "היום". כי אותו "היום" שהאדם קורא את הפרשה הזו בתורה, הוא הוא היום שהקב"ה מדבר אליו. אין זו פרוטיגמא ישנה, אלא חדשה ביותר. (עיין משנה ברורה סא, ד).